

Asia: VN/24963/2022

Rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän muistio

1. Esitutkintaprosessia koskevat kehittämissuositukset

Viranomaisarkintaa rikosilmoituksen kirjaamisessa

Työryhmän ehdotus rikosilmoituksen kirjaamiskynnyksen nostamisesta sopisi hyvin myös Tullin esitutkintaprosessiin. Tullirikosasioissa ei juurikaan ole luonnollisia henkilöitä asianomistajina ja kirjaamisharkinta perustuu lähes täysin Tullin omaan tai muulta viranomaiselta saatuun tai välittämään tietoon.

Esitutkinnan aloittamista edeltävät toimenpiteet

-

Esitutkintatoimenpiteiden suhteuttaminen

-

Esitutkinnan muotomääräykset

-

Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

-

Esitutkinnan keskeyttäminen

-

Esitutkinnan rajoittaminen

-

Perusteluvollisuus, valtakunnalliset fraasimallit esitutkintaviranomaisten ratkaisuihin

Perusteluvollisuuden keventäminen ja tiivistäminen esim. fraasilauseita hyödyntäen ”erityisesti rikoksissa, joissa ei ole asianomistajaa” soveltuu hyvin tullirikosten käsittelyyn. Valtakunnallinen yhdenmukaisuus perusteluissa luo yhdenvertaisuutta ja parantaa asianomistajan oikeusturvaa.

Oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittaminen kuultavalle

-

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanotehtävien jaon arviointi

-

2. Kevennettyjä rikosasioiden menettelyjä koskevat kehittämisehdotukset

Sakkomenettelyn kokonaisuudistus ja muut sitä koskevat ehdotukset

Uudistamistarpeesta ollaan osittain samaa mieltä. Esim. maksujen seuranta ei tosiasiallisesti lisää Poliisin (eikä Tullin) työtä, koska tämä on automatisoitu. ORK:n prosesseista ei voida lausua tiedon puutteen vuoksi.

Perusteltua olisi sakon ohella määrättävän menettämisseuraamuksen nostaminen enintään 5 000 euroon sen ollessa nykyään enintään 1 000 euroa. Arvon nostaminen lisäisi jonkin verran sakon käyttöalaa tullirikoksissa.

Suostumuksen välttämättömyyden arviointi. Olemme ehdottomasti samaa mieltä työryhmän kanssa siitä, että suostumuksen välttämättömyyttä tulee arvioida sakkomenettelyssä. Lähtökohtana tulisi olla ns. paluu vanhaan eli epäillyn tulisi aktiivisesti vastustaa sakkoa sen sijaan, että nykyinen suostumatta jättäminen ja sen jälkeinen passiivinen toiminta ohjaa jutut esitutkintaan. Tämä korostuu etenkin ulkomaalaisten kohdalla, jotka voivat kiertää prosessia olemalla suostumatta sakkomenettelyyn. Toki samalla tavalla he voivat myös aktiivisin toimin estää prosessin etenemisen peruuttamalla suostumuksensa jälkikäteen, joten asiaa tulisi arvioida myös tältä osin. Ts. asia tulisi voida ratkaista ilman henkilön suostumusta aina. Tämä toki edellyttää myös sitä, että asia olisi voitava ratkaista myös silloin, jos epäilty ei ole luopunut oikeudesta suulliseen käsittelyyn, jota ei työryhmän muistiossa ole erikseen arvioitu. Tietyllä tapaa jälkikäteinen suostumuksen peruuttaminen molemmissa kohdissa halvaannuttaa jutun tutkinnan etenkin ulkomaalaisten epäiltyjen osalta. Tästä syystä jälkikäteistä suostumuksen peruuttamista tulisi arvioida kriittisesti tai ainakin huomioida asia esim. siten, että suostumuksen peruuttaminen jää vaikutuksettomaksi, ellei henkilö saavu pyynnöstä esitutkintaan.

Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen tuo Tullin näkökulmasta helpotusta prosessiin siltä osin, että suuri osa postijutuista siirtyisi sakotuksen piiriin lopputuloksen osalta. Tosin on huomioitava, että kyseiset jutut eivät suoraan sovellu sakkomenettelyyn, koska tapaukset eivät pääosin ole niin yksinkertaisia ja selviä, että niiden paljastuttua asia voitaisiin suoraan ratkaista sakolla, joten esitutkinnan alkuvaiheeseen käyttöalan laajentaminen ei välttämättä tuo helpotusta (puhuttelut, kuulustelut, mahdolliset pankit jne. alkuvaiheen kiistäminen yms).

Suppea esitutkinta

-

Epäillyn paikallapysymisvelvollisuus haasteen tiedoksiantoa varten, syyttäjähasteet ja pikaoikeudenkäynnit

-

Rikosasioiden nopeutettu käsittely (Ruotsin malli)

-

3. Rikosasioiden sovittelua koskevat kehittämissuositukset

Sovittelumahdollisuuden tunnistaminen, esitutkinnan toimittaminen ja asianosaisten suostumukset

-

Rikosasioiden sovittelu tuomioistuimessa

-

4. Syyteneuvottelua koskevat kehittämissuositukset

Käyttö, soveltamisala ja ajoitus

-

Seuraamusharkinta ja rikosasiaan liittyvät vaatimukset sekä asianomistajan rooli ja suostumus menettelyyn

-

5. Hallinnollisia seuraamuksia koskevat kehittämissuositukset

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten tehokas hyödyntäminen ja uudet mahdollisuudet

-

6. Rikosprosessia tuomioistuimissa koskevat kehittämissuositukset

Automatisoitu muistutusjärjestelmä pääkäsittelyjen peruuntumisen ehkäisemiseksi

-

Oikeudenkäynnin tiedoksiantosäätely - puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentaminen haasteen tiedoksiannossa, sähköinen tiedoksiantomenettely

-

Lykkäyssäännöstö ja noudon kiinnioloaika

-

Poissaolokäsittelyjen soveltamisala

-

Kirjallisen menettelyn käyttöala, soveltaminen ja yhdenmukaisuus

-

Perusteluvelvollisuus ja valtakunnalliset fraasimallit tuomioistuinten ratkaisuihin

-

7. Rikosasioiden valmistelua koskevat kehittämisehdotukset

Preklusio ja siihen rinnastuvat keinot

-

Todistelun ilmoittaminen sanktion ohella

-

Rikosasian vastaajan käsitys syytteen teonkuvauksesta ja todistelusta

-

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

-

Pääkäsittelyn ulkopuolella ennakollisesti tapahtuva todistajan tai asianosaisen kuuleminen

-

8. Käräjäoikeuksien kokoonpanoja koskevat kehittämisehdotukset

Yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentaminen

-

Lautamiesjärjestelmän tarpeellisuus

-

9. Kehittämisehdotukset korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja koskevista menettelyistä

Ennakkopäätöskysymysmenettely

-

Ns. hyppyvalituslupamenettely

-

10. Digitalisaatiota ja sähköisiä menetelmiä koskevat kehittämisehdotukset

Syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle yhteinen sähköinen työskentelyalusta

-

Sähköinen asiointi esitutkinnassa: sähköinen vahvistus rikosilmoituksesta asianomistajalle, esitutkintapäätös asianosaisille myös sähköisesti ja asianosaisen kuuleminen esitutkinnassa sähköisestä

-

Kuulustelun tallentaminen ja äänitallenteiden käytön lisääminen

-

Rikosprosessiketjun viranomaisten järjestelmien tarkastelu ja kehittäminen

-

11. Ehdotusten vaikutukset

Lausunnonantajien mahdolliset huomiot ehdotusten taloudellisista tai muista huomioon otettavista vaikutuksista organisaation toimintaan

-

12. Muut huomiot

Muita huomioita työryhmän ehdotuksista

-

Anttila lisäkki
Tulli.fi